

Evaluatie kennisuitwisselingdag
in het kader van Kennistransfer NME
thema 'Energie en Klimaat'
27 november 2009

Door: Marlon van der Waal (ECS)

In het kader van het project Kennistransfer NME

December 2009

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Achtergrond	3
1.2 Opzet programma	3
1.3 Deelnemers	4
1.4 Werkwijze evaluatie	4
1.5 Evaluatieformulier	5
2. Resultaten vragenlijst	7
2.1 Onderdeel Algemeen	7
2.2 Onderdeel Ochtendprogramma	9
2.3 Onderdeel Middagprogramma	11
2.3.1 Workshop Onderwijs	11
2.3.2 Workshop Welzijn/Woningbouw	12
2.4 Onderdeel open vragen	13
3. Evaluatiepunten organisatie	14
4. Conclusie en aanbevelingen	15
Bijlage: Evaluatie Alice van Harten (dagvoorzitter)	16

1. INLEIDING

1.1 ACHTERGROND

Op 27 november 2009 werd in het kader van het project Kennistransfer NME in Burgers' Zoo de kennisuitwisselingdag 'Energie en Klimaat' gehouden. Deze uitwisselingsdag, in hoofdzaak bestemd voor de grotere NME ontwikkelaars, is onderdeel van een serie kennisuitwisselingactiviteiten die plaatsvinden in de periode 2008-2010. Ze hebben tot doel professionals uit onderzoek, ontwikkeling en onderwijs nader tot elkaar te brengen om te komen tot een structurele uitwisseling en inbedding van (NME) kennis. Het projectteam organiseert alle activiteiten.

1.2 OPZET PROGRAMMA

Het programma van deze derde kennisuitwisselingbijeenkomst werd samengesteld door een werkgroep bestaande uit Petra Jansen (Veldwerk Nederland), Lida Blok (IVN), Chris Maas Geesteranus (VEN) en Marlon van der Waal (Wageningen Universiteit). Tussentijds werd over de opzet van het programma informatie verstrekt en feedback gevraagd aan de grotere NME centra, leden van de stuurgroep Kennistransfer NME, Programmabureau NME en contactpersonen binnen LNV. Ook werden er met de dagvoorzitter, sprekers en rondleiders van het programma een of meerdere voorbesprekingen gehouden (face to face en digitaal). De genodigden werken in hoofdzaak bij de grotere NME centra en adviesbureaus die zelf NME programma's en materialen ontwikkelen.

Het voornaamste doel van het programma op 27 november was het uitwisselen van wetenschappelijke en ervaringskennis rond het thema energie & klimaat, gericht op de doelgroepen kinderen (primair onderwijs) en bewoners (via woningbouw- en welzijnsorganisaties). Het NME-veld heeft dit thema en de doelgroepen gekozen uit een serie mogelijke thema's en doelgroepen die de werkgroep had voorgeselecteerd. Ook kon het veld thema's en doelgroepen aandragen.

In het programma is een link gelegd tussen wetenschap en NME-praktijk, gebruikmakend van een diversiteit aan werkvormen zoals:

- presentatie van wetenschappelijk onderzoek rond gedragsverandering;
- presentatie van maatregelen voor duurzaamheid in Burgers' Zoo,
- discussies in kleine en grote groepen n.a.v. de presentaties en reflecties op eigen NME praktijk;
- inventarisatie van meningen over onderzoeksresultaten via stemming;
- interactieve rondleiding door experts in Burgers' Bush en 'Ocean' met aandacht voor energie en klimaat;
- uitwisseling van wetenschappelijke en expertkennis tijdens de workshops. Aan de deelnemers werden de onderzoeksrapporten 'Weven met groen' en 'Bouwen aan

Succes' van Van der Waal & Wals, die als thema de structurele inbedding van groene thema's in het onderwijs hebben, aangeboden;

1.3 DEELNEMERS

In totaal waren 32 mensen aanwezig op de kennisuitwisselingdag. Er zijn 12 afmeldingen geregistreerd. Enkele opgegeven redenen voor afmelding: ziekte, overlijden van familielid, andere prioriteiten etc.

De aanwezigen tijdens de kennisuitwisselingdag bestonden uit:

A. Ingeschrevenen

22 mensen waren aanwezig als deelnemer (buiten de leden van de werkgroep/projectgroep). Deze kunnen worden onderverdeeld in mensen werkzaam bij:

Landelijke NME organisaties en bureaus: 2 personen (13 genodigden)

Grotere NME/NMC/milieuactiviteitencentra: 10 personen (28 genodigden)

Medewerkers overheden/semi-overheden: 3 personen (7 genodigden)

Provinciale organisaties (IVN Consulentenschappen): 1 persoon (7 genodigden)

Relevante Netwerken: 1 persoon (6 genodigden)

Onderwijs: 2 personen (13 genodigden)

Natuurorganisaties: 1 persoon (4 genodigden)

Overig: 3 personen (buiten NME of klein NME bureau)

B. Projectgroepleden en Alice van Harten

Acht mensen van de projectgroep waren aanwezig. Alice van Harten was de dagvoorzitter. Alice maakt geen deel uit van de projectgroep, maar gezien haar intensieve deelname aan de totstandkoming van het programma is zij als deel van de organisatie meegeteld.

1.4 WERKWIJZE EVALUATIE

In het projectplan Kennistransfer NME is aangegeven dat de WUR verantwoordelijk is voor de evaluaties van de kennisactiviteiten. Marlon van der Waal (ECS) ontwierp de opzet van de evaluatie in de lijn met de evaluaties van eerdere kennisuitwisselingactiviteiten uit dit project. De opzet van het evaluatieformulier is aan de mensen uit de werkgroep van het projectteam voorgelegd voor commentaar alvorens te worden uitgezet.

Voor de kennisuitwisselingdag is gekozen voor een schriftelijke evaluatie door middel van een evaluatieformulier dat aan het begin van de dag is uitgedeeld en aan het einde van de dag is ingenomen. De deelnemers zijn driemaal geweest op het belang van het formulier (bij het uitdelen ervan, bij de introductie door de dagvoorzitter en na afloop van het programma). In totaal hebben 22 deelnemers een evaluatieformulier ingeleverd. Niet iedere deelnemer heeft alle vragen uit de vragenlijst beantwoord. Sommige deelnemers hebben delen gemist van het programma door late aankomst of vervroegd

vertrek. Deelnemers met een aparte rol tijdens het programma hebben eveneens de evaluatie ingevuld, maar werden verzocht geen oordeel over hun eigen inbreng te geven. De evaluatiepunten van de organisatie zijn apart geanalyseerd.

1.5 EVALUATIEFORMULIER

Het evaluatieformulier bestond uit 2 A4 met in totaal 15 afzonderlijke vragen die betrekking hadden op de onderdelen: algemene zaken, ochtendprogramma, middagprogramma en open vragen. 13 van deze vragen bestonden uit *multiple choice* vragen, 2 vragen waren open vragen. Daarnaast werd voor ieder afzonderlijke workshop via een deelset *multiple choice* vragen geïnventariseerd wat de mening van de deelnemers was over de inhoud van presentaties, reflecties door experts, begeleiding en gebruikte werkvormen (zie bijlage evaluatieformulier). De *multiple choice* vragen konden worden ingevuld door een omcirkeling van het antwoord naar keuze en het invoegen van trefwoorden.

Voorbeeld:

Wat vindt u van:

A. Burgers' Zoo als locatie van de bijeenkomst?

goed/voldoende/matig/slecht, want:

.....

Door het gebruik van trefwoorden kan meer inzicht worden verkregen in de achtergrond van de beoordeling.

De 15 vragen hadden betrekking op:

Algemene zaken:

- a. Burgers' Zoo als locatie van de bijeenkomst
- b. De organisatie van de bijeenkomst
- c. De keuze van de onderwerpen die aan de orde zijn gekomen
- d. De mogelijkheid tot eigen inbreng tijdens het programma

Het ochtendprogramma:

- a. Het algemeen optreden van Alice van Harten als ochtendvoorzitter
- b. De Kennismakingsactiviteit
- c. De presentatie rond duurzaamheid in Burgers' Zoo door Joep Wensing
- d. De onderlinge uitwisseling van 'vragen over Energie en Klimaat'
- e. De presentatie over gedragsbeïnvloeding door Ellen van der Werff (RUG)
- f. De plenaire discussie over koppeling theorie gedragsbeïnvloeding en NME

Het middagprogramma:

Voor het middagprogramma werden geëvalueerd:

- a. De rondleiding door Burgers' Zoo door IVN vrijwilligers
- b. De workshops

- c. De uitwisseling van ervaringen met de workshops via *speeddates* en bijbehorende afsluiting

Workshops

Er zijn twee parallelle workshops gehouden. De eerste workshop was gericht op energie en klimaat in het primair onderwijs en de tweede op dit thema voor de doelgroep bewoners (via woningbouwcorporaties en welzijnsorganisaties). De beide workshops werden op dezelfde manier ingericht en uitgevoerd. Er werden per workshop twee voorbeeldprojecten gezocht waarover door een projectleider een korte presentatie van maximaal 10 minuten werd gehouden. De presentaties waren gebaseerd op de door de organisatie geformuleerde vragen:

- Wat wil je als organisatie met energie en klimaat?
- Waarom gekozen voor dit project?
- Hoe is jullie samenwerking met andere partijen binnen het project?
- Wat voor (wetenschappelijke) kennis heb je gebruikt? Waar haal je die vandaan?
- Wat waren knelpunten? Welke kennis of ervaring mis je?

Na de presentatie werd zowel een wetenschapper als een expert uit het veld gevraagd een reflectie te geven op de presentatie. Als leidraad voor de reflectie dienden de vragen:

- Wat vind je sterk aan het gepresenteerde project?
- Hoe zou je het nog sterker kunnen maken? (welke kennis is hiervoor nodig, waar is deze kennis te vinden)
- Reflectie n.a.v. verhaal Ellen van der Werff in de ochtend (kunnen er lessen uit de presentatie van Ellen worden getrokken voor dit project?)

In een vissenkompstelling werd tenslotte het aanwezige publiek gevraagd deel te nemen aan de discussie.

Workshop 1: Onderwijs

- Presentatie van het project 'Energieke Scholen' door Laury Schepers (Klimaatverbond)
- Presentatie van het project 'Meer met minder' door André de Hamer (Duurzame PABO)
- Reflectie door wetenschapper: Dieuwke Hovinga (OVC Advies/ voorheen onderzoeker bij Universiteit Utrecht)
- Reflectie door expert: Joris Veenhoven (SME Advies)

Workshop 2: Woningbouw en Welzijnswerk

- Presentatie van het project 'Wielwijk fietst' door: Andre Lodder (Woonactief)
- Presentatie van het project 'Wielwijk fietst' door: Maria Epema (NMC Weizigt)

- Presentatie Jan Willem Kroon (Woonbron) met aanvulling door Lenie Klein Holkenborg (St. Natuur en Milieu)
- Reflectie door wetenschapper: Ellen van der Werff

Open vragen:

De vragenlijst werd afgesloten met twee open vragen:

A. Wat is volgens u het resultaat van deze bijeenkomst?

B. Wilt u nog iets opmerken (over deze bijeenkomst of tips voor een vervolgbijeenkomst)?

2. RESULTATEN VRAGENLIJST

Hieronder worden per vraag de resultaten weergegeven. Gezien het feit dat er in totaal “slechts” 22 mensen een vragenlijst ingeleverd hebben, is gekozen voor een overzicht van de absolute aantallen mensen die een antwoord in een bepaalde categorie hebben gegeven en niet voor een overzicht in percentages. Ook zijn per vraag de gegeven trefwoorden en hun aantal weergegeven en is er per vraag een korte conclusie geformuleerd. In de analyse van de gegevens is hierbij het aandeel positieve reacties (goed en voldoende) afgewogen tegenover negatieve (matig en slecht).

2.1. Onderdeel: “Algemeen”

A. Burgers’ Zoo als locatie:

Goed:	14
Voldoende:	5
Matig:	2
Slecht:	0

Opmerkingen: Positief: alles goed en sfeervol, ligt vrij centraal in het land, plezierige ruimte en interessante rondleiding, goed eten en leuke omgeving, goed te bereiken, prettige ruimtes, interessante omgeving. inspirerende locatie.

Kritisch: volgende keer centraal busvervoer regelen vanaf het station, mooi maar ver van het station, mooie locatie maar slecht bereikbaar met OV rondleiding had meer biologisch inhoudelijk gemogen, goed te bereiken, prettige ruimtes, interessante omgeving.

Conclusie: De locatie is overwegend goed tot voldoende gewaardeerd.

B. Organisatie:

Goed:	16
Voldoende:	4

Matig: 0
Slecht: 0
Geen antw. 1

Opmerkingen: Positief: lekker veel afwisseling in werkvormen, inspirerend en goed strak georganiseerd, veel 1 op 1 contactmomenten.

Kritisch: geen koffie en thee op gewenste of aangekondigde momenten (5x)

Conclusie: De organisatie is overwegend goed tot voldoende gewaardeerd

C. Onderwerpen:

Goed: 11
Voldoende: 6
Matig: 2
Slecht: 1
Geen antw. 1

Opmerkingen: Positief: interesse en onderwerp sloot aan, actueel voor iedereen, gedrag/attitudeverandering was verfrissend.

Kritisch: zeker door de werkvormen te weinig gefocust, te weinig tijd voor de presentaties in de laatste ronde, voortborduren op aandacht gedrag/attitude zou ik beter hebben gevonden, school project [presentaties] vond ik matig uitgewerkt; je zag niet wat de leerdoelen waren.

Conclusie: De onderwerpen die tijdens de uitwisselingsdag werden besproken zijn overwegend goed tot voldoende gewaardeerd.

D. Mogelijkheid tot eigen inbreng:

Goed: 12
Voldoende: 6
Matig: 3
Slecht: 0

Opmerkingen: Positief: afwisseling in werkvormen, prima werkvormen, goede kerngroep.

Kritisch: bij de workshop was de buitenring niet up to date terwijl de binnenring dat wel was; vandaar weinig inbreng van buiten. Na de pauze ging het beter, veel inleiders, de *fishbowl* werkte niet echt.

Conclusie: De mogelijkheid tot eigen inbreng werd overwegend goed tot voldoende gewaardeerd.

2.2 Onderdeel “Ochtendprogramma”

A. Dagvoorzitter:

Goed:	16
Voldoende:	3
Matig:	0
Slecht:	0
Geen antw.	2

Opmerkingen: Positief: helder, duidelijk, structurerend en prettig, ze was to the point, duidelijk, plezierige kordate houding, wel streng (met *smiley*), prettig voorkomen, inspirerend, geeft ruimte voor discussie.

Conclusie: De dagvoorzitter is overwegend goed gewaardeerd.

B. Kennismakingsactiviteit:

Goed:	10
Voldoende:	5
Matig:	2
Slecht:	0
Geen antw.	4

Opmerkingen: Positief: leuk!, dynamisch geinig, activerend door opstaan, rondlopen kennismaken in kleine groepen en vooral in duo's ipv de hele groep in een keer, laagdrempelig en toegankelijk, interactief.

Kritisch: maar met weinig mensen kennis kunnen maken (4x)

Conclusie: De kennismakingsactiviteit is overwegend goed tot voldoende gewaardeerd.

C. Presentatie duurzaamheid Burgers'Zoo

Goed:	9
Voldoende:	2
Matig:	4
Slecht:	1
Geen antw.	5

Opmerkingen: Positief: Interessante informatie, prettig gepresenteerd, mooi voorbeeld en concreet, prima vraag- en antwoord vragen, qua informatie goed, Burgers'Zoo is supergoed, DO-bezig

Kritisch: sheets oplezen, niets nieuws gehoord, tikkeltje saai,!, oude concepten. Conclusie: De presentatie rond duurzaamheid in Burgers' Zoo is wisselend, maar overwegend positief gewaardeerd.

D. Vragen Energie en Klimaat:

Goed:	2
Voldoende:	9
Matig:	2
Slecht:	1
Geen antw.	7

Opmerkingen: Positief: Interessant, goed als verder netwerken, inhoudelijke antwoorden gekregen.

Kritisch: te kort en snel om echt over vragen te praten, te luidruchtig, te dicht bij elkaar en te weinig tijd, te snel; nog niet echt opgewarmd, thema is geen hoofdonderwerp.

Conclusie: De vragen rond energie en klimaat werden overwegend voldoende gewaardeerd.

E. Presentatie RUG:

Goed:	14
Voldoende:	0
Matig:	0
Slecht:	0
Geen antw:	6
Ongeldig antw.	1

Opmerkingen: Positief: leuk om vanuit de soc-psych info te krijgen, sterk door beknoptheid, verhelderend, op die manier nog niet op een rijtje gezien, belangrijk voor het NME veld, fijn om theoretische achtergrond te krijgen, leren acties en activiteiten in een kader te plaatsen, leuk om wetenschappelijke kennis bij te betrekken, bruikbaar, hiermee kunnen we programma's goed aanpakken.

Kritisch: niet 100% overtuigd door de feiten.

Conclusie: De presentatie RUG is goed gewaardeerd.

F. Plenaire discussie:

Goed:	6
Voldoende:	6
Matig:	2
Slecht:	0
Geen antw.	7

Opmerkingen: Positief: goed; eerst per tafel en daarna pas plenair, even zelf aan de slag; goede afwisseling; voor mijzelf wel wat van geleerd.

Kritisch: het had wat diepgaander gekund; bleef wat oppervlakkig.

Conclusie: De plenaire discussie is overwegend voldoende tot goed gewaardeerd.

2.3 Onderdeel 'Middagprogramma'

A. Rondleiding door de Zoo:

Goed:	10
Voldoende:	3
Matig:	3
Slecht:	0
Geen antw.	4
Ongeldig antw.	1

Opmerkingen: Positief: enthousiast gebracht, informatief, inhoudelijk niet zoveel nieuws gehoord, miste meer biologie en verhalen over duurzaamheid, kringlopen, bevlogen en eerlijke verteller, niet altijd te verstaan; verder lekker ontspannen en netwerken, erg leuk, leuke afwisseling, belevingswaarde hoog, zeer informatief, gaaf!

Kritisch: nauwelijks op duurzaamheid gericht, je kunt ook even wegdromen (-)

Conclusie: De rondleiding werd overwegend positief gewaardeerd.

B. Speeddates:

Goed:	5
Voldoende:	4
Matig:	4
Slecht:	0
Geen antw.	8

Opmerkingen: Positief: interessant.

Kritisch: te weinig tijd, vooral leuk om mensen uit het netwerk te ontmoeten, vooral gesprekken over eigen aandachtsgebieden is prima; op dat tijdstip en na al die informatie wil je alleen nog maar vrij praten (-).

2.3.1. Workshop Onderwijs:

A. presentaties

Goed:	5
Voldoende:	4
Matig:	1
Slecht:	0
Ongeldig antw.	1

Opmerkingen: beetje kort

B. experts

Goed:	5
Voldoende:	6
Matig:	0
Slecht:	0

Opmerkingen: duurde te lang

C. begeleiding

Goed:	4
Voldoende:	6
Matig:	0
Slecht:	0
Geen antw.	1

D. werkvormen

Goed:	5
Voldoende:	3
Matig:	2
Slecht:	1

Opmerkingen: voor mij teveel drempels om eigen inbreng te geven, dus gemiste kans

Conclusie: De workshop onderwijs is voldoende tot goed gewaardeerd.

2.3.2. Workshop Welzijn/Woningbouw:

A. presentaties

Goed:	1
Voldoende:	4
Matig:	0
Slecht:	0
Ongeldig antw.	1

Opmerkingen: Woonbron OK, Woonactief OK, Weizigt vaag.

B. experts

Goed:	2
Voldoende:	3

Matig: 1
Slecht: 0

C. begeleiding

Goed: 3
Voldoende: 2
Matig: 1
Slecht: 0

D. werkvormen

Goed: 3
Voldoende: 2
Matig: 1
Slecht: 0

Conclusie: De workshop welzijn/woningbouw is voldoende tot goed gewaardeerd.

2.4 Onderdeel 'Open vragen':

A. Resultaat van de bijeenkomst:

Nieuwe contacten, netwerkverbreding (9x)
Kennisverbreding en- verdieping (7x)
Kennisuitwisseling (5x)
Het blijven lastige thema's (2x)
Stof voor een volgende bijeenkomst
Versterking oude contacten
Insteek bij besturen van scholen met de vraag welke verantwoordelijkheid zij willen nemen voor... (energie/klimaat etc)
Groter effect en meer bereik krijgen door andere financieringsvorm
Hopelijk landelijk meer vanuit NME contact zoeken met andere organisaties en dichterbij burgers opereren
Inspiratie
Spiegelen

B. Overige opmerkingen kennisuitwisselingsdag/tips:

Boeiend
Goed om het NME veld te prikkelen en te vernieuwen
Graag een enthousiasmerend verhaal; een '*feel good story*' over een '*good practice*' dat laat zien hoe iets werkt met veel overtuiging.
Koffie en thee op gepaste tijden!

To be continued!

Welke producten op het gebied van duurzaamheid werken op klasse niveau, op schoolniveau, op bestuursniveau?

Bedankt voor de organisatie

Kennisuitwisseling erg belangrijk

Liever in het midden van het land (Utrecht) maar dit zal niet voor iedereen gelden

Was prima zo!

Hogere opkomst verwacht

Vervolgacties (met anderen) en gesprekken

Meer concreet hoe we hier mee verder komen

Wetenschap en praktijk heel goed!

3. EVALUATIEPUNTEN ORGANISATIE

Positief:

Geslaagde bijeenkomst

Iedereen vond de bijeenkomst geslaagd. Er werd geconstateerd dat deelnemers voornamelijk positief hadden gereageerd naar de organisatie over de opzet en uitvoering van de kennisuitwisselingdag. Ook werd met genoeg geconstateerd dat er ter plekke mensen elkaar als nieuwe mogelijke samenwerkingspartners herkenden rond het thema energie en klimaat en er veel kennis is uitgewisseld. Veel waardering voor Alice van Harten, Ellen van der Werff en een mooie locatie.

Kritisch:

Programma

Binnen het projectteam is in een vroeg stadium (september 2009) besloten dat vragen uit het veld leidend moesten zijn bij de organisatie van de kennisuitwisselingdag. Later bleek uit reacties van stuurgroepleden (oktober 2009) dat de kennisactiviteit zich in de eerste plaats moest richten op het uitwisselen van wetenschap en praktijk. Op het moment dat de kritiek bij het programmateam binnenkwam waren de eerste vooraankondigingen van de kennisuitwisselingdag echter al de deur uit. Er is dus op een relatief laat moment een aanpassing in het programma aangebracht. Dit heeft ertoe geleid dat in korte tijd wetenschappers gezocht moesten worden die binnen het door het programmateam opgestelde programma pasten. Dit bleek geen gemakkelijke opgave. Wetenschappers met kennis van energie en klimaat die eveneens kennis hebben van de doelgroep primair onderwijs of welzijnswerk en woningbouw werden niet meteen gevonden. Ondermeer oproepen op LinkedIn en in persoonlijke netwerken waren nodig om deze mensen op het spoor te komen.

Organisatie

Mede door de discussies en inpassing van wetenschappers in het programma verliep de organisatie van de kennisuitwisselingdag iets moeizamer dan voorheen. Veel praktische zaken konden pas in een heel laat stadium geregeld worden.

Wetenschappers en/of experts

Een andere discussie betrof in hoeverre het nodig/gewenst is om 'echte' wetenschap-

pers aan tafel te krijgen. Moeten het mensen zijn die op dit moment een functie bekleeden aan een universiteit of is een medewerker van een adviesbureau die in het verleden een functie bekleedde aan een universiteit ook goed? Uiteindelijk werd besloten niet meer te spreken over 'wetenschappers' maar over 'experts'. Wie kritisch wil zijn moet echter constateren dat maar één wetenschapper van een universiteit met een actieve inbreng in het programma aanwezig was tijdens de kennisuitwisselingdag (Ellen van der Werff/ RUG). Mensen als Dieuwke Hovinga, tot voor kort verbonden aan Universiteit Utrecht, en Joris Veenhoven, gepromoveerd onderwijskundige bij SME Advies, vallen met deze definitie hierbuiten.

Regie over presentaties

Niet alle presentaties werden even sterk bevonden. Zo waren er tijdens de workshops enkele te korte of oppervlakkige presentaties, waren er wat kritische noten rond de presentatie van Joep Wensing (volgens sommigen een ietwat verouderde educatievisie), de rondleiders van IVN (te weinig duurzaamheid gericht) en Ellen van der Werff (een eenzijdige belichting op het onderwerp). Dit zou volgende keer eenvoudig ondervangen kunnen worden door de presentatoren van te voren te vragen hun presentatie naar de organisatie op te sturen en/of in een eerder stadium telefonisch overleg over de presentatie te hebben. 100% controle is echter niet mogelijk.

Aantal deelnemers

In totaal hebben 22 mensen van buiten de organisatie deelgenomen aan de kennisuitwisselingdag. Sommige projectgroepleden zijn hier tevreden mee, gezien het feit dat slechts een selecte groep van ontwikkelaars waren uitgenodigd, anderen hadden op meer gehoopt en vragen zich af waarom relatief veel mensen ondanks opgave vooraf niet zijn gekomen. Ook werd geconstateerd dat slechts 1 stuurgroeplid aanwezig was (Ellen Leussink).

4. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

Men kan stellen dat de deelnemers de afzonderlijke onderdelen van het programma overwegend positief tot zeer positief hebben beoordeeld.

De meeste waardering werd gegeven aan de onderdelen locatie, organisatie, dagvoorzitter en presentatie RUG. Eveneens positief gewaardeerd zijn de onderdelen: onderwerpen, eigen inbreng, workshops, rondleiding, kennismakingsactiviteit. Relatief de minste waardering (maar toch nog positief) was er voor de onderdelen: presentatie Burgers' Zoo, plenaire discussie, speeddates, vragen energie en klimaat.

Deelnemers gaven aan in de open vraag naar de betekenis van de bijeenkomst dat de opbrengst voor hen met name lag in het ontmoeten van mensen (ook potentiële samenwerkingspartners), het verbreden en verdiepen van kennis en het uitwisselen van kennis. Hiermee kan men stellen dat de bijeenkomst zijn voornaamste doel behaald heeft. Onduidelijk is in hoeverre de bijeenkomst bijgedragen heeft tot een structurele verbetering/verankering van contacten en kennis.

Enkele evaluatiepunten die door workshopleiders en organisatoren zelf naar voren zijn gebracht betreffen vragen omtrent de wijze van vaststelling van specifieke doelen van

de bijeenkomst, de hoeveelheid 'wetenschappelijke kennis' nodig voor een bijeenkomst, of aanwezige experts ook verbonden moeten zijn aan een universiteit, de controle op presentaties van gasten en het aantal en samenstelling van de deelnemers die uiteindelijk hebben deelgenomen aan het programma.

Op basis van de evaluatieformulieren is het mogelijk om een aantal aanbevelingen voor de organisatie van een volgende kennisuitwisselingbijeenkomst te geven:

1. Het is noodzakelijk om in een vroeg stadium volledige helderheid te hebben over het doel van de bijeenkomst. Hierover moet nauw overleg bestaan tussen stuur- en projectgroep.
2. Het is voor vervolgbijeenkomsten nuttig om helder te hebben in welke vorm wetenschappelijke kennis ingebracht dient te worden in het programma (via 'echte' wetenschappers en/of 'evidence based' kennis)?
3. Vooraf overleg met de presentatoren over hun presentaties is zeer gewenst (dit punt was al een aanbeveling in de evaluatie van de Trenddag maar is niet meer opgepakt door de projectgroep).
4. Het is voor de uitstraling van het project naar gasten en het onderlinge contact tussen stuur- en projectgroep prettig als meer stuurgroepleden aanwezig zijn bij kennisuitwisselingbijeenkomsten. Wellicht is een aparte uitnodiging voor stuurgroepleden een stimulans.

Bijlage: Evaluatie Alice van Harten (dagvoorzitter)

4 december 2009 [evaluatie per e-mail]

“ [...] In mijn ogen was het geslaagde dag. Ik vond dat het zeer gevarieerde programma een goede balans bood tussen kennis aanbieden en de gelegenheid geven tot kennis 'verwerken' en delen en dat toch voor een behoorlijk gedifferentieerde groep van deelnemers.

Wat betreft kennis aanbieden: voor mij blonk de presentatie van Ellen van der Werff uit in helderheid en relevantie. Het was verder goed dat zij er de hele dag bij was om op belangrijke momenten commentaarte kunnen delen. De inleiding van Joep Wensing, die hier en daarafweek van wat hem gevraagd was, maakte duidelijk dat het belangrijks om strak grip (proberen) te houden op de presentaties.

Dat zou bijv. kunnen door in de toekomst de sprekers in een zo vroeg mogelijk stadium te vragen een korte samenvatting te sturen en uiterlijk een week voor de dag zelf hun presentatie. Wat betreft het kennis delen: volgens mij werkte de opzet in de workshops erg goed en het lijkt me dat ze erg nuttig zijn geweest voor zowel de sprekers en commentatoren als de andere deelnemers. Opnieuw een mooie balans, maar dan tussen het bespreken van een concrete casus uit de praktijk en het trekken van algemene 'lessen'. Verder was er daarnaast voldoende ruimte voor de deelnemers om op meer of minder formele wijze kennis uit te wisselen en te netwerken.

De locatie was fantastisch en het was leuk en verfrissend om na de lunch even de dierentuin in te gaan. Ik kan me wel voorstellen dat debereikbaarheid het voor sommige (potentiële)

deelnemers eenbelemmering was (en het droeg er ook aan bij dat we iets later begonnen). Ik vond de dag erg goed verzorgd qua catering en voorzieningen” [...].